

van de alinea – genoemde bijdrage van Henn in de bundel *Koggen, kooplieden en kontoren*, want de sluiting van dat handelssteunpunt wordt door hem niet vermeld. Dat gebeurt wel in het artikel van Wubs in dezelfde bundel, maar zij vermeldt ook dat het kontor in 1514 heropend werd (p. 99), waarmee Van der Zee's opmerking dat het 'Hanzesteunpunt in Novgorod heeft bestaan tot 1494' wat kort door de bocht is. Dat is jammer, niet alleen vanwege het verkrijgen van inzicht in de herkomst van de vermelde informatie, maar hierdoor ontbreken ook aanwijzingen om elders verder te lezen.

Desalniettemin is Van der Zee erin geslaagd om een complex conflict helder en op aantrekkelijke wijze uiteen te zetten. Daarbij beperkt hij zich niet tot een feitenrelaas van een op zichzelf al boeiende reeks gebeurtenissen, maar schenkt ook aandacht aan de invloed van het conflict op grotere processen. De goed bij de tekst aansluitende afbeeldingen in ieder hoofdstuk vergroten het leesplezier. Wie voortaan de Wendische Oorlog bespreekt, kan niet om dit boek heen.

Maartje A.B., Radboud Universiteit Nijmegen

Hilda Kean and Philip Howell (eds.), *The Routledge Companion to Animal Human History* (London/New York: Routledge, 2018). 560 p. ISBN 9781138193260.

DOI: 10.18352/tseg.1089

The Routledge Companion to Animal-Human History, edited by Hilda Kean and Philip Howell provides the reader with a solid overview of the field of animal-human history, showing the massive amount of work that has been done in the last few years in this relatively young subdiscipline. The volume aims to be a guide and an overview of literature for both current and prospective historians, which definitely holds true. It is a useful tool for historians interested in animal-human history and those already involved in this subdiscipline.

The volume is varied in its topics and methodologies and provides insight into the potential and innumerable opportunities animal-human history has to offer. Most of the chapters introduce some of the key elements of animal-human history, such as Philip Howell's chapter on agency, Helen Cowie's chapter on zoos and Neil Pemberton's, Julie-Marie Strange's and Michael Worboys' chapter on breeds and breeding. Another example is Boria Sax's chapter on anthropomorphism and zoomorphism, which has an explicit aim to show how tangible both concepts in fact are. Others embed their research into larger historical discourses, such as Gervase Philips does for warfare or Sandra Swart for nationalism – showing that animal-human history does not exist in isolation. Another aim of the volume is

to show the usefulness of visual sources for animal-human history. While this is a valid point, it is a shame that this is only mentioned explicitly in the introduction and is missing in the other chapters. There is one notable exception, namely the chapter by J. Keri Cronin. She provides fellow historians with solid tools to include visual material in their research on historical animal-human relationships.

The wide array of topics addressed in the book seems to offer proof of the fact that animals were indeed part of almost every aspect of society; however only recently people have really started to pay attention to their presence and role. At the same time, the conclusion of the companion addresses the fact that we should be careful to speak of 'a triumph of animal(-human) history'. Most historians still tend to overlook the role of animals in the past – a good example is Dutch academia. Although this is perhaps a more negative view, it seems a more honest assessment of the nascent state of the field. It is even turned into something positive, as it is exactly this that makes the field lively and exciting (p. 523). This lack of triumphalism is also visible in the fact that many of the contributors of the volume still try to convince the reader of the relevance of looking into animals – it is not yet a given.

It is refreshing to see how this book explicitly goes into the question of ethical and political possibilities for animal-human historians, pointing out that history can still be relevant when considering the current conditions many animals live in. Many of the chapters indeed show the existence of a clear link between present and past animals and how this could be connected to their current treatment. Philip Howell for example, points out how history is being (mis)used by both present-day defenders and challengers of hunting. Chris Otter probably provides the most apparent link in his research on cultural frameworks, the rise of capitalism and the practice of eating meat. Perhaps a less obvious example comes from Jan-Erik Steinkrüger and his chapter on wildlife conservation and cultural memory, which shows clear consequences for the present-day. While most are just careful links and interventions in the present, it can serve as an example that (animal-human) historians should be more comfortable in establishing such connections, since this provides innovative new insights and ascertains the current-day relevance of historical research.

While the volume is admirably broad in topics and approaches covered, unfortunately it is still mostly centered on case studies from Europe and the United States – with an even more explicit focus on the Anglo-Saxon world. Howell refers to this absence in the conclusion, although '[he does] not want to dwell upon issues that (...) are plain enough, such as the need (...) to learn from the non-Western world' (p. 529). That this criticism is seemingly plain enough becomes even more apparent when one merely looks at two other recent volumes written on

animal-human history, which point out the same issue.¹ Obviously, when those working in the field continue to note this flaw – as seems to be the case – and expect others to solve it, it could become a never-ending story. However, historians who will finally take up this task will find a useful companion in this volume.

Kirsten Weitering, Leiden University

Hans Ramsodh, *Surinaams onbehagen. Een sociale en politieke geschiedenis van Suriname, 1865-2015* (Hilversum: Uitgeverij Verloren, 2018). 368 p. ISBN 9789087047481.

DOI: 10.18352/tseg.1091

De Surinaamse sociale en politieke geschiedenis van de twintigste eeuw staat in de belangstelling. In de laatste vijf jaar verschenen niet alleen verschillende studies en bundels over de sociale en economische geschiedenis, maar zagen ook biografieën van belangrijke politici als Henck Arron, Desi Bouterse en Jagernath Lachmon het licht. *Surinaams onbehagen* bouwt voort op de inzichten uit veel van deze studies. Toch zou ik het eerder als een politieke dan een sociale geschiedenis typeren. *Surinaams onbehagen* gaat over ‘een proces van politisering waarbij door (een deel van) de bevolking sluimerende onvrede over maatschappelijke thema’s wordt geuit al dan niet resulterend in acties of verzet’ (p. 8). De auteur analyseert hoe ongenoegen vertaald werd in politieke acties vlak na de afschaffing van de slavernij in 1863 tot 2018; de analyse loopt dus verder door dan 2015 – aangegeven in de titel.

Deze studie is chronologisch opgebouwd met een hoofdstuk over de ‘koloniale periode’ van 1865 tot 1945, een tweede over de ‘postkoloniale periode’ van 1945 tot 1975 en een derde over de tijd na de onafhankelijkheid van 1975 tot 2018. We worden meegenomen langs verschillende staatkundige mijlpalen, zoals het Regeringsreglement in 1865, dat Suriname van een eerste minimale grondslag voor zelfbestuur voorzag, de aanloop naar een autonome status binnen het koninkrijk in 1954, de weg naar de onafhankelijkheid in 1975, de militaire coup van 1980 en herdemocratisering vanaf 1987. Het boek is sterk in de uitwerking van de (ontstaans)geschiedenis van politieke instituties en partijen, zoals de politisering van de sociale beweging in de jaren ‘30 onder druk van wantrouwen van de Nederlandse koloniale regering in hoofdstuk één, de moeizame stap richting meer autonomie eind jaren ‘40 in hoofdstuk twee en de verschillende factoren die bijdroegen aan de militaire

¹ S. Cockram and A. Wells (eds.), *Interspecies interaction. Animals and humans between the Middle Ages and Modernity* (London/New York 2018) 9; C. Wischermann, A. Steinbrecher and P. Howell (eds.), *Animal history in the modern city. Exploring liminality* (London [etc.] 2018) 2.